

Hoger of lager?

Korte omschrijving

Tijdens dit onderdeel krijgen de deelnemers steeds een nieuw feit in de situatie van Adam (29 jaar) te horen. Iedere deelnemer heeft een pijl gekregen. Per feit wegen de deelnemers af of de straf door dit feit hoger moet worden (pijl omhoog), lager moet worden (pijl omlaag) of gelijk moet blijven (pijl horizontaal). Let op: ieder nieuw feit staat op zich. De feiten stapelen niet op.

Leerdoelen

De deelnemers worden zich bewust van de overwegingen die een rechter bij een (straf)rechtszaak meeneemt. Ze zien in dat elke zaak anders is en dat er geen standaardstraf van toepassing is (daderstrafrecht).

NB: Deze werkvorm is vooral bedoeld om inzicht te krijgen in de werking van het strafrecht en in het eigen rechtsgevoel en niet zozeer om feitelijke kennis over te dragen.

Benodigheden

- PowerPoint met ondersteunende tekst.
- Per deelnemer een pijl.

Duur

---

20 minuten

De werkvorm stap voor stap

- Zet de PowerPoint-presentatie klaar.
- Leg uit dat in het Wetboek van Strafrecht staat welk gedrag in Nederland strafbaar is en welke straffen de rechter mag opleggen. In het wetboek staat de maximale straf die een rechter mag opleggen. Er staat niet welke straf een rechter móet opleggen. De rechter kan dus rekening houden met de omstandigheden van de zaak en van de verdachte.
- Vertel dat jullie samen gaan kijken naar een zaak, waarbij jij steeds een nieuwe omstandigheid (feit) laat zien. De vraag aan de deelnemers is of zij vinden dat dit feit zou moeten zorgen voor een lagere straf (pijl omlaag) of een hogere straf (pijl omhoog). Ze kunnen met een horizontale pijl ook aangeven dat de strafmaat volgens hen niet moet veranderen.

- Geef aan elke leerling een pijl.
- Lees samen de situatie op dia 2: Adam (29 jaar) heeft ingebroken in een huis en heeft een laptop en volle portemonnee meegenomen. Hij kon de laptop meteen verkopen. De laptop is daardoor niet meer terug te vinden. De eigenaar is hier erg verdrietig over: op de laptop stonden veel familiefoto's.
- Vraag welke straf de deelnemers passend zouden vinden. Achtergrondinformatie hierbij:
  - *Delict*: Het gaat hier om diefstal met de verzwarende omstandigheid dat het samen gaat met braak (art. 311 Sr, lid 1 onder 5).
  - *Richtlijn*: Binnen het strafrecht zijn oriëntatiepunten bepaald. Oriëntatiepunten zijn niet bindend voor de rechter; rechters zijn immers onafhankelijk. Deze oriëntatiepunten kunnen de rechter wel helpen een strafmaat te bepalen. Voor inbraak in een woning (art. 311 Sr) geven de oriëntatiepunten aan dat een gevangenisstraf van drie maanden gepast is (naast schadevergoeding). Als er sprake is van recidive (een keer eerder) wordt de straf al snel vijf maanden. Als iemand regelmatig heeft ingebroken, kan de straf oplopen tot zeven maanden gevangenisstraf.
  - *Maximumstraf*: Op diefstal staat een maximumstraf van vier jaar gevangenisstraf, of een geldboete van de vierde categorie (zo'n 20.000 euro). Wat wij 'inbreken' noemen – wat Adam heeft gedaan – is diefstal mét braak. Hiervoor staat een maximumstraf van zes jaar, of een geldboete van de vierde categorie. De rechter heeft bij diefstal ook de mogelijkheid om een taakstraf op te leggen.
- Leg nu een 'nieuw feit' voor (bovenop de gegeven casus over Adam) en stel de vraag: hoger of lager? Het is niet erg als de deelnemers het niet met elkaar eens zijn. Vraag een aantal deelnemers naar hun redenering. Probeer mensen met verschillende posities van de pijl aan het woord te laten. De meerderheid beslist hoe de straf uitvalt: hoger, lager of ongewijzigd. Vertel daarna hoe een rechter er naar zou kijken. Let op: de feiten stapelen niet op.
- Ga zo langs de verschillende feiten. Hieronder vind je hiervan een overzicht.

Nieuwe feiten

Adam was dronken tijdens de inbraak. Hierdoor dacht hij niet goed na over wat hij deed.

De ene rechter zal hier anders over denken dan de andere, hoewel het onder invloed zijn van drank meestal geen strafverlagende werking heeft. Stel dat Adam expres alcohol zou nemen, omdat hij weet dat hij dan minder remmingen heeft, dan zou de rechter dit wellicht een strafverhogende omstandigheid vinden.

Het is niet de eerste keer dat Adam heeft ingebroken. Hij is al een keer veroordeeld voor inbraak.

Wanneer iemand al eerder voor diefstal is veroordeeld en wederom wordt veroordeeld, kan hij ook rekenen op een hogere straf.

- De rechter zal meewegen dat iemand al eens is veroordeeld en daar kennelijk niets van heeft geleerd.
- Daarnaast zal de rechter de maximumstraf met ongeveer 1/3 verhogen bij een nieuwe veroordeling (voor ongeveer hetzelfde delict) binnen vijf jaar na de vorige veroordeling.

- Als Adam bij zijn vorige veroordeling een ‘voorwaardelijke straf’ heeft gekregen, dan kan de rechter besluiten dit stukje straf bij het nieuwe vonnis te voegen (mits Adam binnen zijn proeftijd weer de fout in is gegaan).

Adam is net begonnen met een baan als buschauffeur. Bij een gevangenisstraf raakt hij deze baan kwijt.

De rechter houdt meestal wel rekening met iemands baan; hij is dan eerder geneigd een straf op te leggen waardoor een verdachte kan blijven werken. De rechter zou ervoor kunnen kiezen om Adam een taakstraf op te leggen in plaats van een gevangenisstraf.

Adam is zwakbegaafd. Hij heeft een IQ van 75.

Iemands IQ kan invloed hebben op de strafmaat, maar ook mensen met een laag IQ weten dat je niet mag stelen en inbreken. Als Adam door iemand beïnvloed is en hij door zijn IQ extra vatbaar is voor beïnvloeding, dan ligt het wel iets gecompliceerder. Het kan zijn dat de rechter toch enigszins rekening houdt met Adams lage IQ. Hij kon waarschijnlijk de gevolgen van zijn diefstal met inbraak minder goed overzien dan iemand met een hoger IQ.

De bewoners waren thuis tijdens de inbraak. Ze zijn erg geschrokken.

Woninginbraken kunnen veel impact hebben op de bewoners. De inbreker maakt inbreuk op de privacy van mensen. Het gevoel van veiligheid wordt nog meer aangetast als de bewoners thuis zijn tijdens de inbraak. De rechter neemt dit mee in de sanctie. De straf wordt waarschijnlijk hoger.

Adam is erg gelovig.

Dit maakt niets uit voor de strafmaat. De rechter zal hier geen rekening mee houden.

Op de laptop stonden trouw- en geboortefoto's, die nergens anders opgeslagen waren.

De rechter zal waarschijnlijk wel rekening houden met het feit dat deze foto's nooit meer terugkomen. Deze foto's zijn onvervangbare goederen. De straf kan hierdoor (iets) hoger worden.